

The Rocket

Foto: Filmcentrum

The Rocket är en berättelse om dagens Laos och om en 10-årig pojkes väg mot identitet och bekräftelse. Det blir en både känslös och glädjefylld resa i skuggan av krigshistoria, gamla traditioner och byar som får lämna plats för multinationella dammbyggen. Med en spännande mix av magi och socialrealism öppnar filmen för samtal kring effekterna av samhällets utvecklingsiver och en pojkes uppväxt.

Rek. för åk 5-9

EN FILMHANDLEDNING AV JOHANNA LAGERKRANSER OCH ELSA COJNBY

Handling

Filmen följer 10-årige Ahlo som växer upp i en traditionell by i norra Laos och plötsligt måste övertyga både sig själv om sin omgivning att han inte bär på en förbannelse. Ahlo föds nämligen som tvilling, vilket enligt hans farmor betyder otur och förkastelse. Men syskonet dör vid födseln och hemligheten stannar mellan Ahlos mamma

och hans vidskepliga farmor. När så beskedet kommer tio år senare att byn ska utrymmas och lämna plats för ett enormt utländskt dammprojekt får Ahlos farmor sina farhågor besannade.

Under flytten dör Ahlos mamma i en tragisk olycka då hon krossas av en båt som Ahlo har envisats med att ta med sig till sitt nya hem. Farmor avslöjar då hemligheten att Ahlo är tvilling

och ger honom skulden för olyckorna som drabbat familjen. Till och med hans pappa knyter näven i frustration mot sonen. Djupt chockad och tyngd av skuld känslor och sorg bestämmer sig Ahlo för att bevisa sin duglighet och skänka sin familj ett eget hem och ett drägligt liv. Under tiden inkvarteras byborna i en kåkstad omgiven av kommunistpropaganda och mark som inte

går att odla. I stället för el och rinnande vatten, som utlovat, får de vattenranson och obrukbara toaletter.

Mitt i misären träffar Ahlo nioåriga Kia, vars familj har dött i malaria, och hennes excentriske och försupne farbror Uncle Purple, en ex-soldat som är besatt av James Brown och har krigat på USA:s sida under inbördeskriget på 60-talet. Tillsammans med sina nya outsidersvänner får Ahlo nytt hopp om framtiden och sig själv. Men "otursföljd" som han är leder hans bravader till en kedja av olyckor som till slut tvingar både familjen och Kia och Purple att fly från byn, gömda i ett undanröjt lass med odetonerade bomber från kriget.

De hamnar mitt i förberedelserna inför en årlig raketfestival som ska få gudarna att sätta stopp för torkan. Störst raket belönas med en stor summa pengar – och Ahlo bestämmer sig för att ge den farliga tävlingen en chans. Med instruktioner från Purple konstruerar han en raket av fladdermusbajs och riskerar sitt liv när han försöker få ut innehållet i en gammal bomb. Ahlos raket exploderar långt ovanför molnen och kammar hem prispengarna när den får himlen att öppna sig inför stort jubel. I regnet och festyran försvinner Purple bakom folkmassorna, jagad av spöken från kriget, medan Kia plockar fram en mangokärna som Ahlo har burit med sig från sin gamla hemby. Kärnan har fått skott och är redo att planteras på nytt.

En saga om världens mest bombade land

The Rocket är en modern och sagolik berättelse från ett av världens fattigaste länder inklämt mellan Thailand, Vietnam, Kina, Kambodja och Burma. Trots att intresset utifrån växer är Laos fortfarande relativt anonymt och undangömt, befolkat av endast drygt sex miljoner invånare men nästan 50 olika etniska grupper. I filmen får vi se en del av landets kultur som bär med sig myter och traditioner in i nya tider. Men vi får också se livet i skuggan av dess brutala krigshistoria som fortfarande gör sig påmind, 50 år senare.

Ramberättelsen skildrar framförallt effekterna av inbördeskriget mellan högerregeringen och den kommunistiska rebellgruppen Pathet Lao som

utlöstes efter frigörelsen från kolonialmakten Frankrike 1953. Liksom Uncle Purple rekryterades många laotiter, framförallt ur folkgruppen Hmong, av CIA för att kriga i den "hemliga armén" på högerens sida under 60-talet. USA:s intensiva bombningar av Laos kommunistfästen inleddes 1964 efter att Ho Chi Min-leden blivit ett sätt för Vietnam att smugla vapen via grannlandet under det pågående Vietnamkriget. Mellan 1964 och 1973 släppte USA sammanlagt drygt två miljoner ton bomber över Laos till en kostnad av två miljoner dollar per dag i nio år. Ingen vet hur många som omkom, men än i dag är Laos världens per capita mest bombade land.

Trots det våldsamma pådraget vann till slut socialistregeringen 1975, samma parti som sitter kvar vid makten i dag. Laos kämpar fortfarande med stora orättvisor, förtryck, korruption och låg standard men också med att röja undan de 80 miljoner odetonerade bomberna, i filmen kallas de "bombies" eller "Sleeping Tigers", som fortsätter att skörda liv på landsbygden. En våldsam verklighet som drabbar barn och som ställer till allvarliga problem för bönder. I filmen ser vi hanteringen av dessa "live bombs" som Ahlo till slut fyrar av tillbaka mot himlen efter att ha riskerat sitt liv flera gånger.

- Laos är världens mest bombade land men ändå relativt okänt. Varför talar vi så lite om den här delen av världen? Borde vi prata mer om behandlingen av Laos under Vietnamkriget? Får vi veta för lite om filmens historia i filmen?

- Purple förblir ett mysterium. "Damn endless ceremonies, reminding you what you'd rather forget", säger han om ceremonierna som hedrar de döda. Utanför grottan under raketfestivalen hittar Ahlo ett fotografi av CIA-rekryterade Purple i krigsmundering 1966. Regissören menar att Purple är en metafor för Laos historia. Vad tror ni att det betyder?

- *The Rocket* är en av de första internationella filmerna att spelas in i Laos, men filmandet översågs av tjänstemän och några scener spelades in i Thailand. Diskutera varför.

Tradition och utveckling

I *The Rocket* skildras inte bara effekterna av kriget utan också av de stora förändringarna som Laos genomgår i dag. Efter Sovjetunionens fall har ekonomiska reformer initierats i linje med Vietnam och 2011 öppnade Laos världens minsta börs som gjorde det möjligt för utlänningar att investera i landet. Det globala intresset gäller främst vattenkraften som säljs till andra länder i Asien och kan innebära stora inkomster, men dammprojekten har också fått stor kritik från miljövännere. Bland annat pekar de på att tusentals människor tvingas flytta och lämna plats för dammarna, men man varnar också för att ekosystemet påverkas för flera länder längs Mekongfloden.

För Ahlo och hans familj innebär beskedet om Austral-Laos nya damm att de måste lämna hembyn omgående. Snart kommer marken att spolats bort av vattenmassor. Som kompensation utlovas pengar, elektricitet och rinnande vatten, men i själva verket får byborna aldrig ta del av några fördelar med projektet. Under osäkra löften om att det bara är en tillfällig lösning slussas de in i en ny tillvaro där de trängs med människor från andra byar i en kåkstad med mark som är värdelös att odla på. I bakgrunden reser sig kommunistpropagandan som en ständig kuliss.

Inte bara jordbruket, utan även det kulturella arvet, kolliderar med utvecklingsivern och dränks i vattenmassorna. I en scen före flytten kallas byborna till ett informationsmöte i redan färdigbyggda Nam Dee 1 som ska illustrera de storslagna fördelarna med projektet. Under tiden dyker Ahlo ner i den enorma dammen och upptäcker resterna av en by som tidigare legat där. Det sorgliga ödet för invånarna och vad som är deras står i stark kontrast till den optimistiska framtidsvisionen som dammbygget presenteras via. Till och med själva översvämningen som kommer att drabba byn illustreras på skärmen inför de tysta byborna.

- Miljontals människor i traditionella folkgrupper får lämna plats för industrier runtom i världen och dammbyggen har tvingat mer än 60 miljoner människor att lämna sina hem. Vad har företag för ansvar när de investerar i länder som Laos?

Den besjälade naturen är enormt närvarande i filmen. Ofta hör vi bara ljuden av djungeln och ibland sveper kameran över bladen i slow motion och fångar bergslandskapet som en sagolik kuliss. Vardagen ströslas med vördnadsfulla små ceremonier som hedrar de döda, heliga små ”tempel” med offergåvor i form av blommor och ris, andar och riter som hör mixen av buddhism och animism till. Det är ett besjälat landskap som skildras. Övergången mellan tradition och utveckling visas också i filmen genom att Ahlo och hans familj och vänner tvingas resa och flytta runt en del. Den geografiska rörelsen blir symbolisk för hur Ahlo ska handskas med övergången. Även om filmen visar på hur en traditionell kultur har stämplat Ahlo som ”förbannad med olycka” är det också slutligen genom en traditionell ritual (raketfestivalen) som Ahlo lyckas ”befria” sig från denna förbannelse. Filmen gestaltar tradition med en dubbelhet; dels som något som skadar/förbannar Ahlo, dels något som blir hans nyckel till befrielse i slutet av filmen.

- Ahlos mamma, som tillhör en yngre

generation och som vill försvara Ahlo mot sin vidskepliga svärmor, försöker vara optimistisk till förändringarna, men för Taitiok blir de gamla traditionerna allt viktigare. I Ahlo hittar hon en syndabock när allt går snett. Vilket syfte fyller traditionerna i filmen?

- Diskutera vilket ansvar en filmskapare har när den ska gestalta traditioner. Har filmskaparen ”en plikt” att återberätta om traditioner så ”sanningsenligt som möjligt”? Vilka konsekvenser kan uppstå om en film gestaltar en tradition schablonartat?

Att ta kontrollen över sitt eget öde

”Vi är småfolket” (”We are the little people”), kommenterar Purple och syftar på den orättvisa fördelningen av el när bossarna får sitt och resten av energin säljs ut till hela Asien utan att något blir kvar till byborna. Något som får Ahlo att göra slag i saken och mixtra med kablarna i byns elskåp. ”Jag är inte ’förbannad’”, mumlar han innan han kopplar om sladdarna och James Brown plötsligt dyker upp på Purples TV samtidigt som resten av byn släcks

ner. Och det är mot alla odds som Ahlo bestämmer sig för att bevisa för sig själv och världen att han inte bär på en förbannelse. När hans mamma dör reagerar han inte bara med djup sorg, som han försöker dölja, utan också med en fast övertygelse om att självständigt skänka sin familj ett bättre liv och ta kontrollen över sin egen livssituation.

När Ahlo träffar föräldralösa Kia och hennes farbror Purple, byns verkliga outsiders, får han nytt hopp. Egentligen får han inte umgås med dem eftersom de är udda och kan ge familjen dåligt rykte, ändå blir de hans bundsförvanter. Kia måste precis som Ahlo växa upp snabbt och ta hand om både sig själv och sin alkoholiserade farbror, då resten av familjen har gått bort i malaria. Purple försöker i sin tur att komma över spökerna från kriget och sätter färg på den dystra tillvaron med James Brown-affischer och den lila kostymen som han fått av amerikanska ambassaden och aldrig tar av sig.

Det ultimata testet på deras resa mot nya horisonter blir raketfestivalen, en årlig festival som hålls i Laos efter torrperioden för att kalla på regn från gudarna. Under festivalen samlas

människor från olika håll och gemenskapen är stor. Festivalen blir också ett slags mandomsprov. Fallosanspelningarna är många, till och med de buddhistiska munkarna deltar och har en egen ”snoppkommitté”. I skenet av den allt större kontrollen av vattnet menar regissören själv att festivalen i dag är mer symbolisk än någonsin.

- I filmen ser vi dokumentära klipp där riktiga invånare skjuter mot himlen i världens mest bombade land, som regissören själv uttrycker det. Kan Ahlos resa mot bekräftelse jämföras med hur Laos och dess befolkning måste upprätta sin egen stolthet efter år av krig och maktövertagande utifrån? Diskutera vad raketfestivalen har för symbolisk betydelse.

- Purple kallar Ahlo ”krigaren”. Varför då? Vad är det som driver Ahlo?

- Vilken betydelse har vänskapen med Kia och Purple? Är gemenskap viktig för att kunna ta sig vidare?

Glädjen som kultur och överlevnadsstrategi

Trots motgångarna är glädjen och humorn ofta närvarande i *Raketen*, från det att vi ser Ahlo gunga högt mot himlen i filmens inledning till det att regnet bryter ut på raketfestivalen i slutet. Att fylla alla aspekter av livet, även de jobbiga, med glädje är också någonting som är viktigt i den laotiska kulturen. På laotiska finns ett ord

som syftar på att livet inte är värt att leva utan muan, vilket ungefär betyder ”roligt”. I grannlandet Thailand heter det istället sanuk.

Den här inställningen kan vara väldigt viktig för att driva människor framåt. Även i hårda tider gäller det att förhålla sig till motgångarna på rätt sätt.

Däremot är det svårt att definiera exakt vad ”lycka” är. Ämnet har diskuterats livligt de senaste åren, och lyckoforskning har tagit fart. År 2012 instiftade FN en speciell dag ägnad åt global lycka, ”The UN International Day of Happiness”, som firas runt hela jorden den 20 mars. Så här beskriver FN syftet med dagen: ”A profound shift in attitudes is underway all over the world. People are now recognising that ‘progress’ should be about increasing human happiness and wellbeing, not just growing the economy.”

Ofta talar man just om att lycka inte behöver gå hand i hand med ekonomisk tillväxt. Människor i rika länder behöver inte vara lyckligare än de som lever i fattiga länder. Ekonomiska faktorer och fattigdom påverkar lycka, men det gör även personliga, sociala och miljömässiga faktorer.

- Ofta mäter man lycka och välbefinnande utifrån hur människor upplever sin livskvalitet. Diskutera begreppet utifrån faktorer i filmen; politiska, ekonomiska, sociala, miljömässiga. Vad är grundläggande? Hur mycket kan man påverka sin egen lycka?

- Är det viktigt att FN prioriterar global lycka och i så fall varför?

Autenticitet och magi – om filmens form

The Rocket är på många sätt en sagolikt skildrad berättelse, filmad i avlägsna delar av Laos som sällan syns på västerländska skärmar. Kameran smyger sig tätt inpå blad och djur och de långsamma tagningarna ackompanjeras enbart av ljuden från djungeln eller av den vemodiga musiken av Caitlin Yeo. Men det sagolika mixas i filmen på flera sätt med det autentiska.

The Rocket föddes ur regissören Kim Mordaunt och producenten Sylvia Wilczynskis arbete med dokumentären *Bomb Harvest* och människorna som de träffade under inspelningen. I dokumentären följer de en australiensisk bombspecialist i Laos och möter barn som samlar in bomber för att sälja dem som skrot.

Att spela in en spelfilm i Laos med ett barn i huvudrollen blev för filmmakarna en naturlig fortsättning. Alla karaktärer i *The Rocket* är inspirerade av verkliga människor som de träffat i Laos, och i huvudrollen ser vi amatörskådespelaren Sitthiphon Disamoe som förut levde som gatubarn. Till raketfestivalen användes flera autentiska klipp från en riktig raketfestival som blandades med fiktivt material för att fånga rätt stämning i scenerna.

- Hur påverkas helhetsintrycket av filmen av att karaktärer och scener är förankrade i verkligheten? Står det i stark kontrast till de mer ”exotiska” aspekterna av filmen där naturen och de lokala myterna är framträdande?

- *The Rocket* är en symboltät berättelse i en verklig värld, och var gränserna mellan det realistiska och det magiska går är inte självklart. Vad som är vad kanske dessutom uppfattas olika om man har olika livsåskådning? Vad tror eleverna om andevärlden? Vad händer när man dör? Finns det andar och spöken?

- I buddhismen associeras färgen **lila** med sorg och längtan, men står också för mysticism och spiritualitet. Den **blåa** färg som Ahlo färgar tyger till med sin mamma och som sedan åter-

kommer när han har bestämt sig för att bygga raketerna, representerar lugn, renhet, helande och uppstigande från de döda. Slutligen den **röda** färgen på mammans sjal, som Ahlo förvarar mangofrukterna i och sedan ger till Kia; den symboliserar livskraft, beständighet och heliga saker. Diskutera berättelsen i förhållande till färgerna! Förändrar de eller understryker något av det du uppfattat i filmen?

- Ahlo, som i verkligheten plockades upp från gatan, vinner i filmen raketfestivalen trots att han är yngst på plats. Säger det något om kommande generation? Hur tolkar ni slutet?

Tips på fördjupning

Filmer:

- *Bomb Harvest* (Kim Mordaunt, Australien, 2007)
- *Happy Laos* (Vannaphone Sitt-hirath, Laos, 2012), ett projekt kring lycka i utvecklingens Laos där människor intervjuats om vad som gör dem lyckliga: <https://www.youtube.com/watch?v=DWQ113a-TyDg>
- Många av japanska Studio Ghiblis

animerade filmer handlar, precis som *Raketerna*, om hur tradition möter modernitet och hur natur krockar med civilisation. Se till exempel *Prinsessan Mononoke* och *Pompoko*.

- Den amerikanska independent-filmen *Beasts of the Southern Wild* (2012) påminner en del om *The Rocket* i det att den är en magiskt realistisk film om ett folk som hotas av översvämning, om ett barn med komplicerade familjeförhållanden. Filmhandledning finns.

Länkar:

- Mer om projekt i Laos: <http://www.padetc.org/>
- Mer om FN:s lyckodag: <http://www.dayofhappiness.net/about/>

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Originaltitel: The Rocket
Australien 2013
Regi: Kim Mordaunt
Producent: Sylvia Wilczynski
Manus: Kim Mordaunt
Foto: Andrew Commis

Klippning: Nick Meyers
Musik: Caitlin Yeo

I rollerna:

Ahlo – Sitthiphon Disamoe
Kia – Loungnam Kaosainam
Purple – Thep Phongam
Taitok (Ahlos farmor) – Bunsri Yindi
Toma (Ahlos pappa) – Sumrit Warin
Mali (Ahlos mamma) – Alice Keohavong

Tekniska uppgifter:

Längd: 96 minuter

Distribution:

Filmcentrum
Bergsunds Strand 39
Box 17099
104 62 Stockholm
Tel: 08 545 275 00
E-post: distribution@filmcentrum.se

Observera:

Svenska Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära er mer om hur man hittar och bokar film.

Redaktion:

Malena Janson & Kaly Halkawt, Svenska Filminstitutet, maj 2014